

POLYCE

Metropolisation and Polycentric Development in Central Europe

Targeted Analysis 2013/2/12

Základné údaje, 31. máj 2012

This executive summary the final results a Targeted Analysis conducted within the framework of the ESPON 2013 Programme, partly financed by the European Regional Development Fund.

The partnership behind the ESPON Programme consists of the EU Commission and the Member States of the EU27, plus Iceland, Liechtenstein, Norway and Switzerland. Each partner is represented in the ESPON Monitoring Committee.

This report does not necessarily reflect the opinion of the members of the Monitoring Committee.

Information on the ESPON Programme and projects can be found on www.espon.eu

The web site provides the possibility to download and examine the most recent documents produced by finalised and ongoing ESPON projects.

This basic report exists only in an electronic version.

© ESPON & Vienna University of Technology, 2012.

Printing, reproduction or quotation is authorised provided the source is acknowledged and a copy is forwarded to the ESPON Coordination Unit in Luxembourg.

Authors

Lead Partner: Vienna University of Technology, Center of Regional Science

Rudolf Giffinger, Johannes Suitner, Justin Kadi, Hans Kramar, Christina Simon

University of Ljubljana, Faculty of Civil and Geodetic Engineering

Natasa Pichler-Milanovic, Alma Zavodnik-Lamousek, Samo Drobne, Miha Konjar

Slovak University of Technology, Bratislava

Maros Finka, Matej Jasso, Zuzana Ladzianska

University of Szeged

Zoltan Kovacs, Lajos Boros, Szabolcs Fabula, Tünde Szabo, Agi Papp

Czech Technical University in Praha, Faculty of Architecture

Karel Maier, Marketa Hugova

Charles University in Praha, Faculty of Science

Ludek Sykora, Ondrej Mulicek, Petr Kucera, Branislav Machala

CEPS/INSTEAD - Center for Populations, Poverty and Public Policy Studies, Luxembourg

Christophe Sohn, Sabine Dörry

Politecnico di Milano

Roberto Camagni, Roberta Capello, Andrea Caragliu, Ugo Fratesi

Stakeholder Cities

Lead Stakeholder: City of Wien

Department of Urban Development and Planning

City of Bratislava

Department for Spatial Systems Coordination

City of Ljubljana

Department of Spatial Planning

City of Praha

City Development Authority

City of Budapest

Studio Metropolitana Nonprofit Ltd.

Inteligentný metropolitný rozvoj

Úvod

POLYCE analyzuje päť stredoeurópskych hlavných miest a ich funkčnosť, ktorá súvisí s okolitými oblasťami: Bratislavu, Budapešť, Ľubljanu, Prahu a Viedeň. Projekt vznikol na základe žiadosti administratív príslušných miest o skúmanie budúcich konkurenčných a kooperačných potenciálov týchto miest navzájom a voči iným metropolám. Hlavným cieľom bolo vykonanie porovnávacej analýzy piatich miest a ich okolia na získanie dôkladných výsledkov o ich špecifikách a zhodných charakteristikách. Malo by to stačiť na načrtnutie najnovšieho obrazu predbežných podmienok na urbanistický rozvoj v strednej Európe.

V tomto rámci prichádzali do úvahy dve analytické koncepcie metropolizácie a polycentricity, pretože na obe sa hľadí ako na hnacie sily konkrétnych ciest metropolitného rozvoja. Prístup POLYCE vzal do úvahy obe koncepcie v súvislosti s analyzovaním piatich stredoeurópskych hlavných miest a pokúšal sa tiež identifikovať ich vzájomný vzťah – čo znamená, do akej miery môžu obe podporovať správny a vyvážený metropolitný rozvoj.

Terminológia

Tieto dve analytické koncepcie „metropolizácie“ a „polycentricity“ sú základom na definovanie cieľov a výskumných úloh v POLYCE. V rámci projektu sú tieto dve koncepcie definované takto:

Metropolizácia je proces urbanistickej reštrukturalizácie, ktorý môže byť definovaný osobitnými aspektmi:

- Priestorová koncentrácia (nových) hospodárskych funkcií a obyvateľstva – táto druhá je často spôsobená prisťahovalectvom (Friedmann, 1986 a 2002; Geyer, 2002)
- Vlastnenie dôležitých riadiacich a kontrolných funkcií a dobre rozvinutého prepojenia (Keeling, 1995)
- Hospodárska reštrukturalizácia spôsobená zvýšením činností zameraných na poznatky (Krätke, 2007)
- Špecializované funkcie sú nerovnomerne rozdelené v rámci mesta alebo v polycentrickej aglomerácii (Kunzmann, 1996; Leroy, 2000; Sassen, 2002; Elissade, 2004)

Polycentricita opisuje existenciu viac ako jedného pólu alebo uzla v rámci určitého územia. Táto koncepcia má viacero (vzájomne prepojených) aspektov:

- Morfológická polycentricita: hierarchizuje a štruktúruje uzly podľa ich veľkosti a významu.
- Relačná polycentricita: toky a vzájomné pôsobenia medzi uzlami
- Polycentricita v riadení: vzájomné záujmy, ohľady, inšpirácia, spolupráca, komplementarita v prijímaní rozhodnutí v rôznych uzloch a medzi nimi.

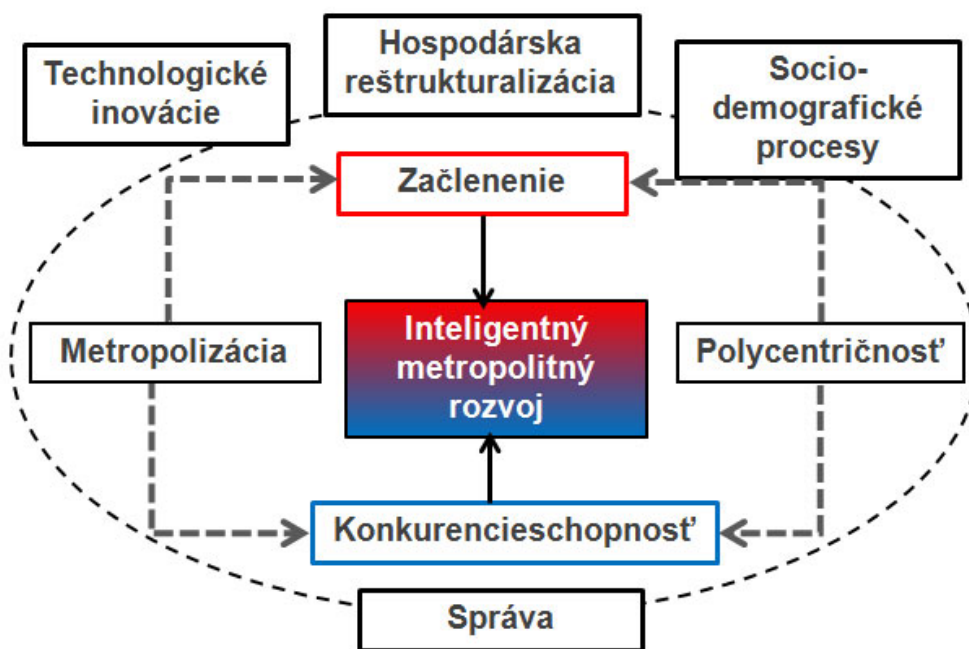
Výzva politiky

Obe koncepcie sú nevyhnutne spojené s politicky bežnejšími koncepciami konkurencieschopnosti a začlenenia, ktoré sa často citujú nielen na úrovni metropolitnej politiky, ale aj v dokumentoch európskej politiky (porovnaj EK, 2010). Predpokladá sa, že vyváženie týchto dvoch paradigiem je veľmi dôležité pre to, čo sa nazýva „*inteligentný metropolitný rozvoj*“.

Výraz „*inteligentný*“ sa počas posledných rokov stal módnym slovom, hoci jeho definícia je stále dosť nejasná. Aj keď bol pôvodne zameraný na hospodárske činnosti súvisiace s informačnými a telekomunikačnými technológiami, potrebuje rozšírenie, keď sa aplikuje na rozvoj miest. Z tejto širšej priestorovej perspektívy (ktorá je skutočne úzko previazaná s perspektívou politiky) „*inteligentné miesta*“ – ako sú definované Európskou komisiou v Stratégii EÚ 2020 (EK, 2010) – musia

kombinovať rôzne funkcie, napríklad tie, ktoré súvisia s poznatkami a inováciami, prepojením alebo správou. Z toho vyplýva, že stať sa „inteligentným mestom“ znamená „[...] ambíciu mesta zlepšiť svoje hospodárske, sociálne a environmentálne štandardy a následne svoju konkurencieschopnosť v mestskej konkurencii“ (Giffinger et al., 2010, str. 304 a nasl.). Toto však zdôrazňuje dôležitosť opatrení v oblasti správy, ktoré integrujú celý rad činiteľov: od miestnych obyvateľov a hospodárskych činiteľov po tvorcov politiky.

Hlavnými výzvami metropolitného rozvoja – ktoré sú tiež uvádzané v Stratégii EÚ 2020 (EK, 2010) – sú konkurencieschopný a kompletný metropolitný rozvoj. Takže „inteligentný metropolitný rozvoj“ znamená schopnosť metropolitnej aglomerácie zvládnuť obe tieto výzvy. No iba lokálne prostriedky finančného dotovania sa môžu chápať ako možnosti v tejto záležitosti. Inteligentný metropolitný rozvoj zahŕňa aj aktivity samostatne sa rozhodujúcich a nezávislých občanov z hľadiska poznania a účasti. Podporuje upevnenie existujúcich fondov a pomáha aktivovať nové potenciály. Takže v POLYCE sa „inteligentná metropola“ chápe ako funkčne integrovaná metropolitná oblasť, v ktorej prebiehajú procesy konkurenčného a začleňovacieho rozvoja – pričom dôležitým hľadiskom je skutočnosť, že rovnováha medzi týmito dvomi aspektmi musí byť usmerňovaná príslušnými prístupmi riadenia.

Obrázok 1: Chápanie inteligentného metropolitného rozvoja

Odporúčania pre inteligentné stredoeurópske metropoly

V nasledujúcej časti sú načrtnuté potenciálne budúce aktivity každej metropoly v tom, čo sa nazýva „programy metropol“. Najprv sú navrhnuté všeobecné cesty rozvoja pre každú metropolitnú oblasť a potom sú stručne načrtnuté súčasné výzvy príslušnej metropoly. Programy sú mienené ako návrhy perspektívnych budúcich aktivít pre päť stredoeurópskych metropol. Takže namiesto komplexných metropolitných stratégií reprezentujú štruktúrovaný súbor možných aktivít. Boli vypracované v úzkej

spolupráci so skupinou príslušných lokálnych a regionálnych zainteresovaných osôb v piatich metropolitách. Programy v prvom rade stavajú na interaktívnych diskusiách o empirických výsledkoch projektov s viacerými vybranými zainteresovanými osobami. Preto predkladané nápady nevyhnutne reprezentujú selektívnu perspektívu. Pochádzajú však z diskusií so zainteresovanými osobami založených na empirických výsledkoch projektov a preto odrážajú empirické analýzy uskutočnené v priebehu projektu.

Metropolitný program Bratislavy

Vízia

Metropolitná Bratislava by mala zvýšiť svoju konkurencieschopnosť prostredníctvom jasnej pozície založenej na intenzívnych vedomostných aktivitách v oblastiach výskumu a vývoja. Zároveň potrebuje zlepšiť prístupy cezhraničného riadenia, aby realizovala súbor strategických činností, ktoré podporujú začleňovací metropolitný rozvoj.

Činnosti

Bratislava by sa mala zamerať na upevnenie pozície a konkurencieschopnosti metropolitnej oblasti tým, že bude intenzívnejšie presadzovať činnosti založené na poznatkoch, koncentrovaním sa na príslušné služby a oblasti výskumu a vývoja.

Výzvy a prekážky

Centrálne geografická poloha metropolitnej oblasti Bratislavy predstavuje v rámci podunajského regiónu dôležitý potenciál, ktorý sa musí ešte len využiť. Postupy plánovania a súvisiace formy riadenia sú potrebné na upevnenie metropolitnej konkurencieschopnosti, ktorá musí zahŕňať celý rámec mestského a regionálneho spravovania. Zapojení činitelia sa musia zamerať na cezhraničné riadenie, koordináciu činností, spoločné rozhodovanie a iné iniciatívy, ktoré podporujú stálu výmenu informácií.

Inteligentný metropolitný rozvoj

Infraštruktúrny a inštitucionálny rozvoj smeruje k tomu, aby bol začleňujúci, zatiaľ čo hospodárska špecializácia a stratégie dobrej povesti silno podporujú metropolitnú konkurencieschopnosť. Navrhované environmentálne a riadiace činnosti musia byť chápané tak, že majú tendenciu k začleňovaniu iba v prvom kole, zatiaľ čo schopnosť zlepšovať konkurenčný výkon metropolitnej Bratislavy je na dlhé obdobie.

Metropolitný program Budapešti

Vízia

Konkurencieschopnosť Budapešti sa má zlepšiť postavením metropolitnej oblasti do úlohy metropoly podunajského regiónu. Zároveň nesmie zabudnúť pokúsiť sa o vyrovnanjšiu distribúciu hospodárskych funkcií v metropolitnej oblasti na dosiahnutie teritoriálnej kohézie.

Činnosti

Základné možnosti tohto prístupu sú dobre viditeľné pre zainteresované strany a zahŕňajú viacero oblastí pôsobenia. Navrhované činnosti zahŕňajú široký rozsah opatrení, ktoré siahajú od činností súvisiacich s dobrou povestou, infraštruktúrou a správou po otázky životného prostredia.

Výzvy a prekážky

Výzvami sú administratívna dominantnosť hlavného mesta v pomerne monocentrickom metropolitnom regióne s iba niekoľkými miestnymi centrami a silná koncentrácia metropolitných funkcií v mestskom centre. Infraštruktúrne a riadiace opatrenia, ktoré zmierňujú túto dominantnú

situáciu, sa nachádzajú na vrchu zoznamu, pretože môžu nasmerovať metropolitnú Budapešť na viac začleňujúci rozvoj.

Inteligentný metropolitný rozvoj

Metódy metropolitného plánovania musia brať do úvahy regionálne potenciály priľahlých oblastí, pretože tieto by mohli podporiť konkurencieschopnosť mesta v rámci podunajského regiónu a zároveň viac začleňujúci metropolitný rozvoj.

Metropolitný program Ľubľany

Vízia

Metropolitná Ľubľana by mala usmerňovať svoj rozvoj prostredníctvom špecifických činností v hospodárskej sfére a podporovať svoju povest' atraktívneho centra vzdelávania a výskumu. Polycentrický rozvoj sa musí upevniť, aby sa zaručil teritoriálne kohéznejší rozvoj.

Činnosti

Mali by sa vykonať opatrenia na zlepšenie funkčných vzťahov v rámci metropolitnej oblasti. Toto zahŕňa aj činnosti na dosiahnutie rovnomernejšej distribúcie metropolitných funkcií na regionálnej úrovni. Dôležitosť Ľubľany ako európskeho mesta strednej veľkosti viedla ku koncentrácii špecifických funkcií v mestskom centre vrátane negatívnych vedľajších účinkov, ktoré musia byť zahrnuté do programu tvorcov politiky, aby sa mesto uchránilo pred stratou svojej vysokej životnej úrovne. Okrem toho Ľubľana by sa mala snažiť o viac integrovaný udržateľný systém dopravy, ako aj o zlepšenie metropolitného začlenenia v medzinárodnom kontexte. Okrem toho periférne umiestnenie v rámci stredoeurópskeho podunajského regiónu musí byť kompenzované zlepšením dopravných spojení s inými stredoeurópskymi podunajskými metropolami.

Výzvy a prekážky

Hlavná výzva pre mesto spočíva v jeho periférnej polohe v rámci stredoeurópskej podunajskej zóny. Zdá sa, že nemá žiadny praktický zmysel, či sa má mesto orientovať na strednú Európu, Balkán alebo Stredomorie.

Inteligentný metropolitný rozvoj

Sú potrebné také metropolitné postupy riadenia, ktoré podporujú účasť miestneho obyvateľstva na procesoch rozhodovania, čo potenciálne vedie k väčšej sociálnej súdržnosti. Zároveň rozmanitosť hospodárskych činností môže pomôcť posilniť konkurenčnú pozíciu Ľubľany. Riadiace úsilie, ako sú inštitucionalizovaná spolupráca a harmonizované financovanie sú preto veľmi dôležité pre inteligentný rozvoj, ktorý vyrovnáva začleňovací a konkurenčný rozvoj.

Metropolitný program Prahy

Vízia

„Vedomosti“ sú kľúčový výraz pre metropolitný rozvoj Prahy, ktorý môže podporiť konkurencieschopnosť a zároveň aj začlenenie. Cieľom je ďalší rozvoj kultúrnej povesti metropolitnej Prahy, pretože môže slúžiť ako hnacia sila hospodárskej prosperity a sociálnej súdržnosti.

Činnosti

Výmena poznatkov je dôležitým cieľom pre metropolitnú Prahu na viacerých úrovniach. Spolupráca musí byť zintenzívnená na regionálnej aj stredoeurópskej úrovni, aby sme sa učili od iných, zdieľali vlastné skúsenosti a hlboko vnikli do tých oblastí, v ktorých sa dá metropolitná politika zlepšiť. Výmena poznatkov medzi príslušnými činiteľmi by sa tiež mala podporovať na regionálnej úrovni. V tejto súvislosti by sa mohli spoločné kultúrne hodnoty stredných Čiech aktívne integrovať ako základ pre rozvíjanie metropolitnej povesti mesta Praha. Tieto hodnoty sa musia otvorene prediskutovať, aby sa zabezpečil začleňujúci charakter upevnením spoločnej metropolitnej identity.

Výzvy a prekážky

Najväčšia výzva pre Prahu spočíva v chýbaní existujúcej spolupráce na regionálnej úrovni. Toto si bude vyžadovať inovačné spôsoby, aby sa prekonali existujúce, zdedené inštitucionálne prekážky spolupráce, osobitne medzi mestom a regionálnou úrovňou.

Inteligentný metropolitný rozvoj

Zreteľná stratégia podpory výmeny poznatkov na viacerých úrovniach sa môže očakávať pri zvyšovaní nielen metropolitnej konkurencieschopnosti, ale môže mať aj začleňujúce účinky. Vylúčenie neschopností a podporovanie inovačných postupov v metropolitnom plánovaní ponechá priestor na integráciu širšej skupiny činiteľov.

Metropolitný program Viedne

Vízia

Metropolitná Viedeň čelí výzve nájsť správny pomer medzi strategickými činnosťami, ktoré zabezpečia jej európsku konkurencieschopnosť, a zároveň jej príťažlivosťou pre obyvateľov. Tento prístup tiež zahŕňa teritoriálnu kohéziu na regionálnej úrovni. Pozícia a funkcia mesta v rámci podunajského regiónu sa musí veľmi jasne definovať na základe participačného prístupu.

Činnosti

Zlepšenie dopravnej prístupnosti na regionálnej úrovni by malo byť základným zameraním plánovacích činností vo Viedni, osobitne s ohľadom na zlepšenie regionálnej infraštruktúry verejnej dopravy. Avantgardná pozícia Viedne z hľadiska environmentálneho rozvoja prichádza k slovu ako podporovateľ hospodárskej konkurencieschopnosti a udržateľného metropolitného rozvoja. Mesto by sa malo ďalej snažiť posilniť svoju povest' zeleného mesta (napríklad rozšírením zamerania na environmentálne technológie). Musia byť iniciované postupy riadenia výslovne integrujúce sociálne skupiny, ktoré spochybňujú cestu tohto budúceho rozvoja. Procesy učenia, ktoré v sebe zahŕňajú spoločné rozhodovanie o pridelení konkrétnych metropolitných funkcií, hrajú v tejto súvislosti rozhodujúcu úlohu. Výmena poznatkov na spoločných podujatiach by sa mala organizovať pravidelne, aby sa zlepšili vzťahy medzi mestským centrom a menšími centrami a aby sa vysvetlila úloha Viedne v urbanistickej sieti podunajského regiónu.

Výzvy a prekážky

Hlavná výzva spočíva v chýbaní integrovaného mestského regiónu z inštitucionálneho a dopravného hľadiska, ale aj v súvislosti s pridelovaním metropolitných funkcií v regióne. Tu je potrebné prijať opatrenia na prekonanie týchto prekážok, aby sa zabezpečil teritoriálne kohézny rozvoj.

Inteligentný metropolitný rozvoj

Môže sa očakávať, že stratégie na podporu výmeny poznatkov budú mať prevažne zahŕňajúce účinky, zatiaľ čo posilnenie povesti Viedne ako zeleného, ekologického mesta by malo tiež prispieť k urbanistickej konkurencieschopnosti zvýraznením povesti mesta.

Stredoeurópsky program

V nasledujúcej časti sú načrtnuté potenciálne budúce aktivity v stredoeurópskej podunajskej zóne. Sú mienené ako návrhy perspektívnych budúcich aktivít pre päť stredoeurópskych metropol. Takže namiesto komplexných metropolitných stratégií reprezentujú štruktúrovaný súbor možných aktivít. Podobne ako vyššie uvedené „metropolitné programy“ boli vypracované v úzkej spolupráci so skupinou príslušných lokálnych a regionálnych zainteresovaných osôb v piatich metropolách. Program v prvom rade stavia na interaktívnych diskusiách o empirických výsledkoch projektov s viacerými vybranými zainteresovanými osobami. Preto predkladané nápady nevyhnutne reprezentujú selektívnu perspektívu. Pochádzajú však z diskusií so zainteresovanými osobami založených na empirických výsledkoch projektov a preto odrážajú empirické analýzy uskutočnené v priebehu projektu.

Spoločné strategické aktivity piatich metropol POLYCE by mali posilniť pozíciu každej metropoly a zlepšiť rôzne formy polycentrických vzťahov stredoeurópskej podunajskej zóny. Spoločné strategické snahy metropol POLYCE sa musia výslovne zamerať na aspekty teritoriálnej súdržnosti v rámci stredoeurópskej podunajskej zóny. Zlepšovanie polycentrických vzťahov môže pomôcť riadiť procesy metropolizácie a súvisiaci metropolitný rast.

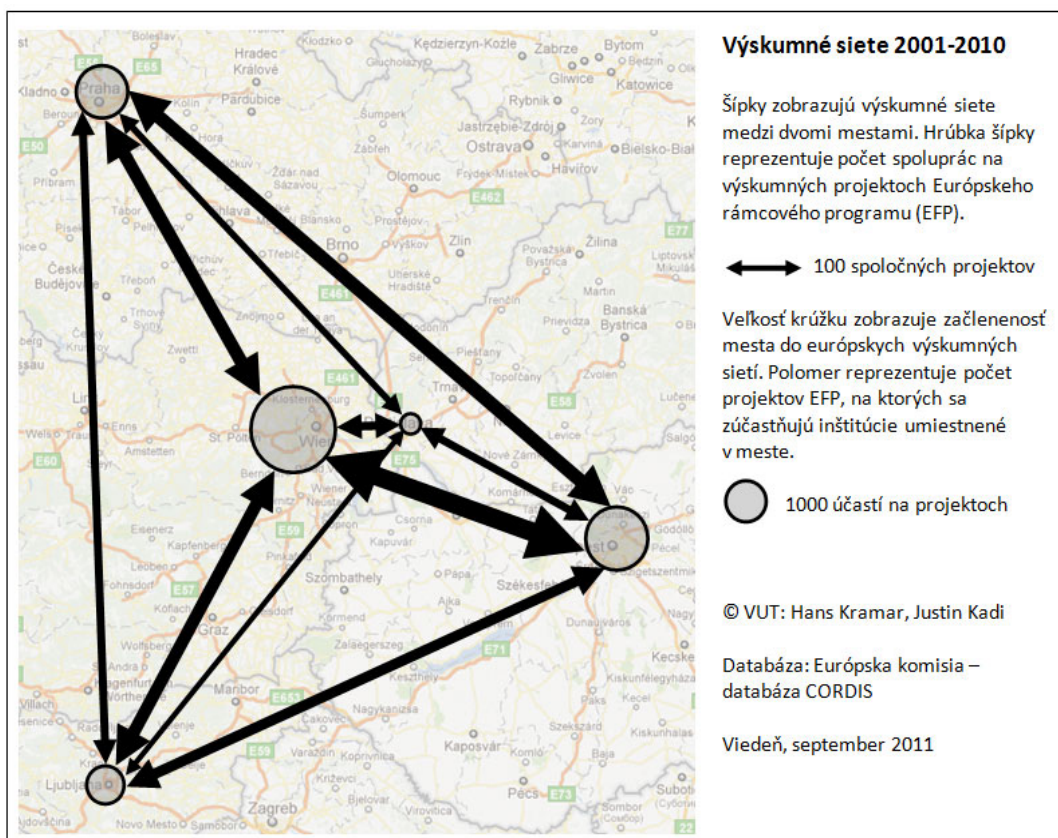
- Potenciály spolupráce a silné stránky medzi metropolami POLYCE sú osobitne silné v oblastiach znalostnej ekonomiky, riadenia dopravy a metropolitnej správy.
- Vzťahový kapitál (napr. jazykové zručnosti, nová administratívna a strategická kapacita) je potrebné medzi stredoeurópskymi zainteresovanými stranami zlepšiť. Toto zahŕňa (1) zlepšovanie kontaktov a dostupnosť informácií, (2) transformovanie informácií na cenné poznatky o partnerských metropolách ako výstup nepretržitých a systematických kontaktných možností, (3) zlepšovanie spoločného lobovania v záujme partnerov stredoeurópskej podunajskej zóny v rámci EÚ.
- Diskusie ukazujú, že všetkých päť metropol sa snaží dosiahnuť pozíciu centra vo svojom vlastnom geografickom kontexte navonok, smerom k susedným regiónom a krajinám. Preto teritoriálny kohézny rozvoj v rámci stredoeurópskej podunajskej zóny potrebuje nové spoločné strategické snahy, ktoré podporujú nielen aktivity zlepšujúce prístupnosť prostredníctvom investícií do infraštruktúry.
- Historické, sociálne a ekonomické väzby piatich metropol by mali byť skutočným základom pre ďalšiu spoluprácu medzi verejnými inštitúciami, občianskou spoločnosťou a súkromnými podnikmi. Tieto vzťahy možno rozšíriť a prehĺbiť rôznymi cezhraničnými projektmi na tvorbu sietí, ktoré môžu byť dostatočne financované v rámci existujúcich programov regionálnej politiky EÚ: programy v rámci cieľa „Európska teritoriálna spolupráca“ (ETC), program spolupráce medzi regiónmi zameraný na podporu všetkých druhov sietí miest; program URBACT II, ktorý je osobitne zameraný na výmenu informácií medzi mestami; program nadnárodnej spolupráce „Stredná Európa“, ktorý pokrýva nielen päť miest, ale aj ich spádové oblasti.
- Pretože oblasť tohto programu zahŕňa Poľsko, východné a južné časti Nemecka a sever Talianska, tento program umiestňuje metropol POLYCE do širšieho priestorového kontextu, keď ich spája s takými mestami ako sú Berlín, Varšava, Mníchov a Miláno, ktoré sú veľmi významnými partnermi pre región.
- Kooperačné strategické aktivity by mali brať do úvahy Európsku stratégiu pre podunajský región. Päť metropol môže spoločne hrať dôležitú úlohu pri riadení budúcich ciest rozvoja tejto stratégie. Perspektívne prístupy pôsobenia v úlohe iniciátorov a dôležitých hnacích síl osobitných otázok v podunajskom regióne už existujú, musia však byť dobre skordinované medzi všetkými piatimi mestami.

Ak sa vezme do úvahy polycentricita, všetkých päť metropol POLYCE vyniká, čo robí každú z nich dôležitým činiteľom v stredoeurópskej sieti miest. Napriek tomu niektoré z nich musia ešte zlepšiť svoju vnútornú polycentrickú štruktúru, posilniť svoje väzby v európskych hospodárskych alebo výskumných sieťach alebo zlepšiť svoju prepojitelnosť. Odlišné druhy tokov, sietí a spolupráce medzi mestami ich môžu navzájom stimulovať a posilniť. Takže zlepšenie politických, hospodárskych a sociálnych sietí cez príslušné správne opatrenia definitívne zlepši podmienky pre všetky druhy vzájomného pôsobenia metropol POLYCE.

- Mestský systém Viedne je zďaleka funkčne najviac integrovaným systémom medzi všetkými piatimi metropolami. Dve menšie mestá, Bratislava a Ľublana sú lepšie začlenené do vyváženého systému malých a stredných okolitých miest. Budapešť, Viedeň a Praha hrajú oveľa dominantnejšiu úlohu vo svojich metropolitných regiónoch.
- Údaje o dochádzaní jasne demonštrujú rozdiel medzi funkčnosťou integrovaného mestského systému Viedne a mestských systémov bývalých komunistických krajín, ktorým

dominujú hlavné mestá prostredníctvom jednosmerného dochádzania do mestského centra a hierarchickej subordinácie menších centier v okolitej metropolitnej oblasti.

- Silné (hospodárske) väzby možno rozpoznať medzi Budapešťou, Prahou a Viedňou – všetky tri metropoly sú tiež vysoko integrované v širších európskych a globálnych sieťach.
- Hoci centrálné riadiace funkcie možno nájsť v Budapešti, Prahe aj Viedni, Viedeň vyniká hostením viacerých sídiel vysoko hodnotených firiem a účasťou na viacerých spoluprákach v oblasti európskeho výskumu ako iné mestá v regióne. Praha však má primát, ktorý sa týka počtu vzťahov spoločností FIRE (financie, poistenie, nehnuteľnosti) v rámci regiónu a tiež ukazuje silné väzby na iné európske alebo globálne mestá.
- Ak sa vezmú do úvahy rôzne veľkosti miest, Bratislava podáva dosť dobrý výkon v sieti firiem v rámci stredoeurópskeho podunajského regiónu, ako aj v globálnej mierke. Ľubľana hrá silnejšiu úlohu v sieťach európskeho výskumu.
- Vzťahy medzi mestami z hľadiska firemných a výskumných sietí sú výrazne ovplyvnené dobami cestovania a etnickými väzbami, čo poukazuje na pretrvávajúci vplyv dopravnej dostupnosti a historických vzťahov na hospodárske činnosti.

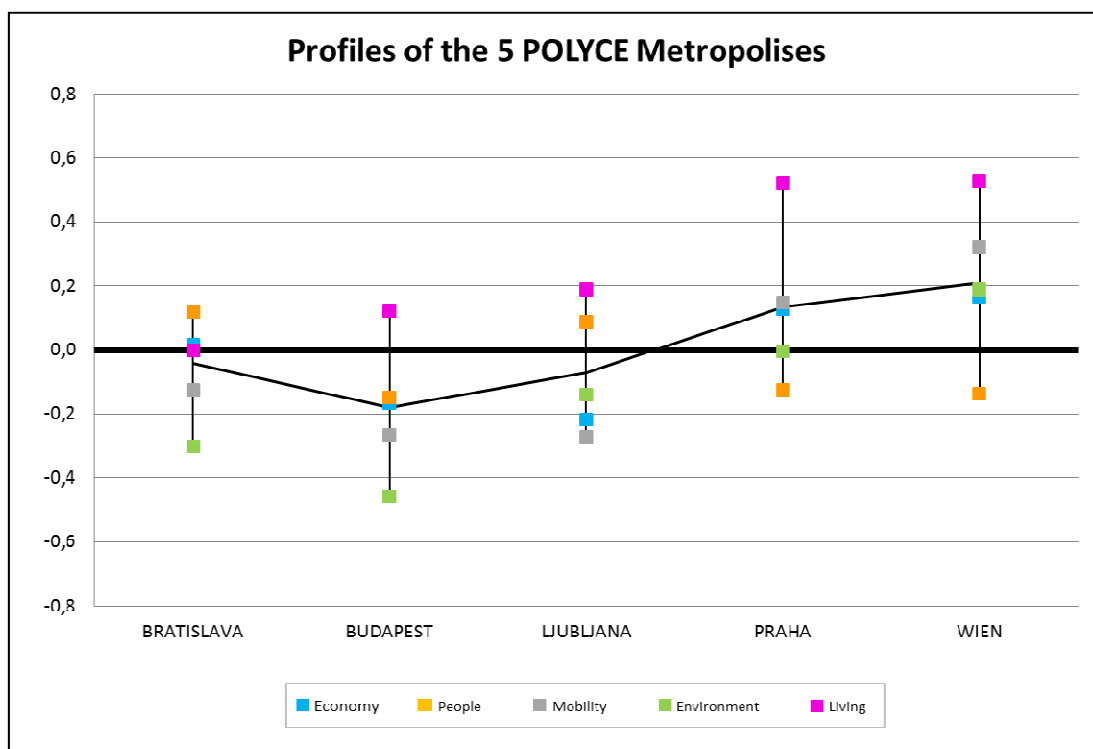
Obrázok 2: Výskumné siete medzi metropolami POLYCE (2001 – 2010)

Analyzované stredoeurópske metropoly majú jednu pozoruhodnú spoločnú vec: všetky poskytujú výnimočné životné podmienky. Spoločné iniciatívy musia brať tento aspekt do úvahy, najmä ak procesy metropolitizácie zahŕňajú aspekty rastu, ktorý by mohol ohroziť tieto pozoruhodné predpoklady. Okrem toho sa stáva jasným, že každé z týchto piatich miest môže zohrávať odlišnú, snád rozhodujúcu úlohu ako generátor konkurencieschopnosti stredoeurópskeho mestského systému v širšom priestorovom kontexte.

- Analýza ukazuje, že všetkých päť skúmaných metropolitných oblastí dosahuje dobré výsledky z hľadiska životných podmienok. Je pozoruhodné, že toto je jediná metropolitná

charakteristika s nadpriemerným hodnotením vzorky všetkých 50 porovnávaných európskych miest.

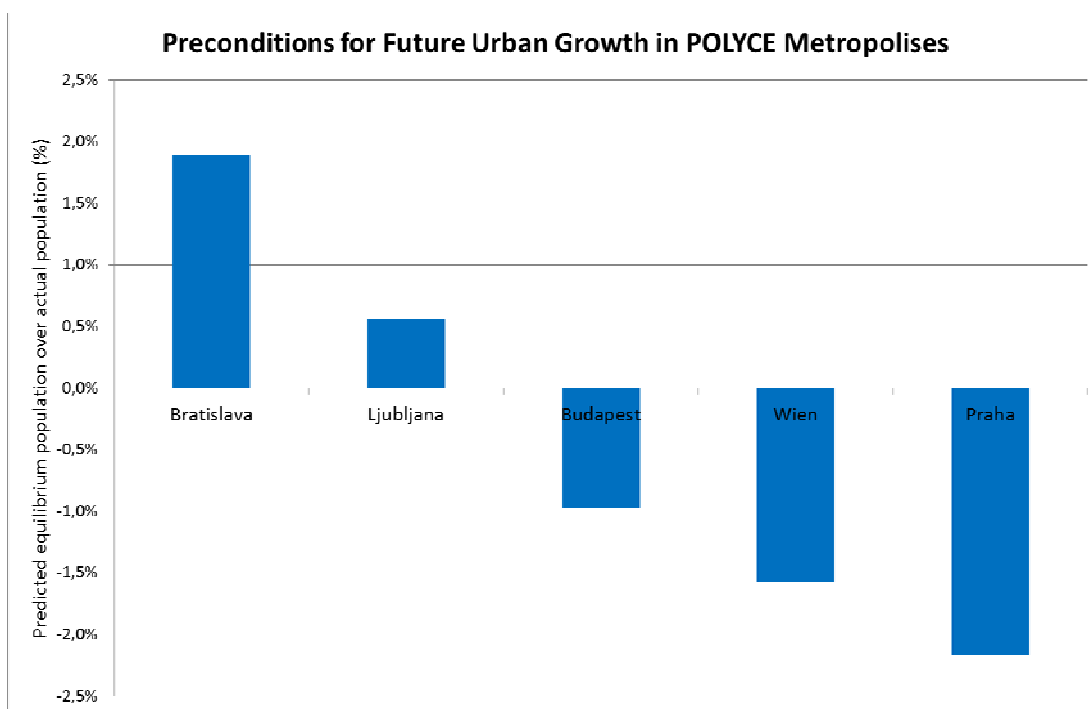
- Celkovo iba Praha a Viedeň dosahujú lepšie výsledky ako priemer vybraných miest. Medzi piatimi metropolitnými oblasťami dosahujú najlepšie výsledky z hľadiska hospodárskeho rozvoja. Stále ešte viac profitujú z ďalšej charakteristiky prosperity, ktorou sú vysoko hodnotené životné podmienky. Zároveň obe trpia slabými stránkami v oblasti demografie, vzdelávania a nízkej etnickej rôznorodosti – čo sú oblasti, ktoré sú čiastkovo zhrnuté v kategórii Ľudia.
- Bratislava a Ľubľana dosahujú naopak pozoruhodne dobré výsledky v oblasti Ľudia – čo je skutočnosť, ktorá umiestňuje tieto dve metropoly do dôležitej pozície v rámci miest POLYCE, najmä v súvislosti s tými postupmi, ktoré podporujú vzdelávanie a etnickú rôznorodosť.
- Profil Viedne ukazuje jej dôležitú pozíciu ako modelu pre environmentálne záležitosti. Hoci iné severoeurópske a západoeurópske mestá v tomto ohľade Viedeň prekonávajú, metropolitná oblasť zjavne vykazuje niektoré cenné podmienky spomedzi svojich stredoeurópskych partnerov. To isté platí pre Mobilitu (ktorá zahŕňa verejnú dopravu dostupnosť atď.), kde je pozícia Viedne aspoň rovnako dôležitá.

Obrázok 3: Profily metropol POLYCE

Všetkých päť metropol čelí rôznym výzvam, ktoré sa týkajú rastu populácie, keď sa vezmú do úvahy nedávne predbežné podmienky metropolitných oblastí. Praha a v menšej miere Viedeň a Budapešť by mali vypracovať stratégie a špecifické opatrenia na poskytovanie osvedčenej priestorovej štruktúry vo funkčnej metropolitnej oblasti. Naopak, Bratislava a v menšej miere Ľubľana vykazujú potenciál vo svojich predbežných podmienkach na rast populácie. Nižšie uvedené empirické výsledky ukazujú tie faktory, ktoré majú pozitívne a negatívne vplyvy na zvládnutie mestského rastu a zdôrazňujú dôležitosť dôkladnej metropolitnej stratégie plánovania:

- Prenajímanie pozemkov, sociálna tieseň súvisiaca s mestským životom, ako aj živelný rast miest naznačujú najdôležitejšie mestské náklady a tým negatívny vplyv rastu populácie. Takže tieto faktory sú veľmi dôležité pre urbanistický rozvoj v budúcnosti.
- Občianska vybavenosť, ktorá spôsobuje atraktivnosť metropol, priemyselná rôznorodosť, relačná polycentricita v činnostiach založených na poznatkoch (výskumné siete) a metropolitné funkcie (mocenské funkcie v politickej, hospodárskej a kultúrnej oblasti) majú zreteľný pozitívny vplyv na veľkosť mestských aglomerácií.
- Identifikovanie účinkov týchto faktorov preukazuje relevantnosť zdravej priestorovej štruktúry metropol vo forme vytvárania vonkajších sietí a zmenšovania živelného rozrastania.
- Tieto faktory – spojené so zdravou metropolitnou a plánovacou stratégiou s príslušnými projektmi – vytvárajú väčšie urbanistické výhody a účinnosť, hoci zároveň znižujú náklady, ktoré súvisia s fyzickou veľkosťou. Rozvíjanie urbanistickej kvality, občianska vybavenosť a príťahovanie veľmi dôležitých odborníkov vytvára zvýšenú príťažlivosť a konkurencieschopnosť, čo opäť podporuje širšie, viac diverzifikované mestské prostredie.

Obrázok 4: Predbežné podmienky pre ďalší urbanistický rast v metropolách POLYCE

Potreba ďalšieho výskumu

Skúmanie relačnej polycentricity: Výskum môže byť prehĺbený na úroveň stredoeurópskych funkčných vzájomných vzťahov. Spolupráca a siete medzi piatimi metropolami POLYCE a s inými európskymi alebo globálnymi mestskými uzlami si vyžaduje rozšírené skúmanie, ktoré sa týka najmä hospodárskych a sociálnych väzieb.

Úloha miest strednej veľkosti pre kohézny rozvoj: Keďže tento výskum bol založený na skúmaní piatich veľkých stredoeurópskych metropol, otázky týkajúce sa dôležitosti mestských aglomerácií

strednej veľkosti neboli dotknuté. Skúmanie ich úlohy v polycentrických sieťach veľkých metropol sa zdá byť dôležité, pretože pravdepodobne majú rozhodujúci záujem na polycentrickom a následne kohéznom rozvoji.

Vymedzenie metropolitných oblastí: Priestorová distribúcia populácie a vzťahy dochádzajúcich osôb je iba počiatočný bod pri definovaní funkčnosti integrovaných metropolitných oblastí. Hoci potreba takých definícií bola zdôrazňovaná niekoľkokrát rôznymi zainteresovanými osobami, dohodnutie spoločného prístupu k vymedzeniu metropolitných oblastí by malo byť okamžitou úlohou.

Diskusie o správe v cielených analýzach: Zapojenie miestnych a regionálnych expertov do cielených analýz ESPON berie do úvahy dôležitosť, ktorá je pripisovaná komunikatívnym prístupom v plánovaní. Toto poznanie je veľmi oceňované, hoci postup je v niektorých ohľadoch veľmi limitovaný. Úloha administratív mesta ako partnerov projektu nie je vždy dostatočne jasná a hoci je všeobecná požiadavka na zapojenie iných zainteresovaných osôb vítaná, časový rámec na realizáciu takýchto metodologických postupov nie je dostatočný. Takže diskusie o správe by sa mali vykonávať, pričom by sa prediskutovala výmena medzi krátkodobými výsledkami a hĺbkovými analýzami.

www.espon.eu

The ESPON 2013 Programme is part-financed by the European Regional Development Fund, the EU Member States and the Partner States Iceland, Liechtenstein, Norway and Switzerland. It shall support policy development in relation to the aim of territorial cohesion and a harmonious development of the European territory.